

Piyano Sonatı No.30, Mi Majör Op.109

* Vivace, ma non troppo-Adagio espressivo-Tempo I * Pretissimo * Gesangsvoll, mit innigster Empfindung
(Andante molto cantabile ed espressivo)

Beethoven'in kendisinin de belirttiği gibi, 32 sonatının son üç tanesi 1819-1822 yılları arasında bir çırpıda yazılmıştır. Gerçekten de bu üç sonatın bir iç ilişkisi vardır ve bitişleri yeni bir final anlayışıyla ele alınmıştır. Bu bitişler, esere gerçek bir son havası vermez. Özellikle Op.109 Sonat'ın bitimi, sessiz bir iç dünyaya döner gibidir. 1821 yılı sonunda Paris ve Berlin'de Schlesinger Yayınevi tarafından basılan Op.109 Sonat'ı Beethoven, arkadaşı tüccar Franz Brentano'nun 19 yaşındaki kızı Maximiliane'ye ithaf etmiştir. Çok övücü bir ithaf mektubuyla sunulan sonat, akla gelen tüm pırıltıları, nüansları içerdiği gibi hem ciddi, hem de yumuşak bir parlaklık yansıtır. Aynı zamanda geliştirim, tekrar, coda'daki sürekli gelişen dinamik yapı, ana ve yan temaların değerlendirilişiyle bestecinin son kuartetlerinin stilini müjdelere. Son yazdıkları arasında Mi

Majör tonalitede ışıldayan tek eser olan bu sonatın bestelenmesi sırasında Beethoven, Missa Solemnis üzerinde de çalışmaktaydı.

Üç bölümden oluşan sonatın bölümlerinin birbirleriyle yakın ilgili olması nedeniyle eser şiirsel bir bütünlüktedir. İlk bölüm özgür bir fantezi gibi görünmesine karşın geleneksel sonat formundadır. 2/4'lük ölçüde, pek o kadar canlı olmayan (Vivace, ma non troppo) tempoda, çok akıcı (sempre Legato) başlayan 1. bölümün daha ilk mevrlerinde uçucu bir tınıda yükselen alçalan bir motif ana temayı temsil eder. Tüm bölüm hafif (piano) ve tatlı (dolce) sunulan bu kısa motif üzerine kuruludur. Bu doğaçtan çalınır gibi bölmeyi izleyen duygulu ağırlıktaki (Adagio espressivo) ve 3/4'lüğe dönüşen ölçüdeki kısımda, değişik bir anlatım karakteriyle beliren yan tema da bütünlüğü bozmaz. Sonra, Tempo I'de ise ana

tema tekrar değerlendirilir. Bu iki çehreli ilk bölüm ara vermeden ikinci bölüme bağlanır.

2. bölüm, 6/8'lik ölçüde, çok hızlı (pretissimo) tempoda ve Mi Minör tonda, vahşi karakterde bir scherzo'dur. Aceleci bir tavırla gelişen bölümde yine de romantik bir hava sezildiği için, yazar Wasilewski bunu "Fantastik Impromptu" olarak tanımlamıştır. Mendelssohn'u anımsatan tema, baslarda oktavlı eşlikle ayrı bir anlam da kazanır. 25. mezürde bas partisinde biraz sakinleşen hava, yan temanın unison olarak duyurulmasına olanak verir. Ancak 8 mezür sonra yeniden eski ana tema egemen olur. Kısa coda ise sağ elin yükselen, sol elin pesleşen karşılıklı hareketleriyle ilginçleşir. Gelişimde önceki bas tema etkilidir; bununla ana temanın girişi sağlanır.

Czerny, sonatın ilk iki bölümünden de daha uzun olan finalin Handel ve Bach stilinde çalınmasını ister. Beethoven'ın en içten duygularla, ezgisel (Gesangsvoll, mit innigster Empfindung ya da Andante molto cantabile ed espressivo) çalınmasını öngördüğü 3. bölüm sakin ve barışçı bir temayla 3/4'lük ölçüde başlar; fırtınalı bir geceden sonra güneşli bir ilkbahar sabahı izlenimi veren ve 16 mezür süren bu şarkı altı varyasyonla işlenir: 1. varyasyonda tema, armonik izleyicilerinden kurtulmuş biçimde zarif bir tutkuyla –sakin bir trombon tavrıyla– yükselir. 2. ise ikili bir varyasyondur: Melodinin tekrarı her seferinde yeni biçimde değiştirilirken, temanın önce birinci kısmı, sonra ikinci kısmı ele alınır. 3. varyasyon, hızlı ve canlı (Allegro vivace) tempoda bir intermezzo gibidir; temanın bas motifi ön plandadır. 4. varyasyon, 9/8'lik ölçüdedir ve hem ana temayı, hem de bas motifi birlikte işler, kaynaştırır. 5. varyasyon, sert, ciddi ve ritmik vurgulamalarla sağlamlaştırılan karakteriyle seçkinleşir; tema

burada da benzetimli diyaloglarla, üç ve dört sesli fugato olarak ele alınır. 6. ve son varyasyona üç tane sekizlik notadan oluşan bir Auftakt (açış ölçüsü-eksik ölçü) ile geçilir ve tema özgün biçime çok yakın şekilde yansıtılır. Ancak dominant ses olan Si notası hem bas, hem tizde duyurulur; önce dörtlük ritimde sonra giderek 8'lik, 16'lık ve 32'lik notalarla küçültülerek sonunda gerçek trile ulaşır. Bu arada üstündeki melodi ve altındaki karşı parti sakin biçimde akar. Bu kreşendodan sonra parlak arpejler, akıcı pasajlarla doruğa ulaşır. Uzun zamandır sağır olan Beethoven, böylece yeni ve büyümlü bir piyano tınısına erişmiştir. Bu doruktan sonra yalın ve durgun ana tema tekrar belirir, yavaşça sönerek sonu hazırlar.

(Süre 22')

Beethoven-Piano Sonata No. 30 in E Major Op. 109 (Complete)–Rudolph Serkin

<http://www.youtube.com/watch?v=qljZRTFEJ-s>

Kazım ÇAPACI